

Першабытнае грамадства ў эпоху каменнага і бронзавага вякоў

Гісторыя Беларусі
10 клас

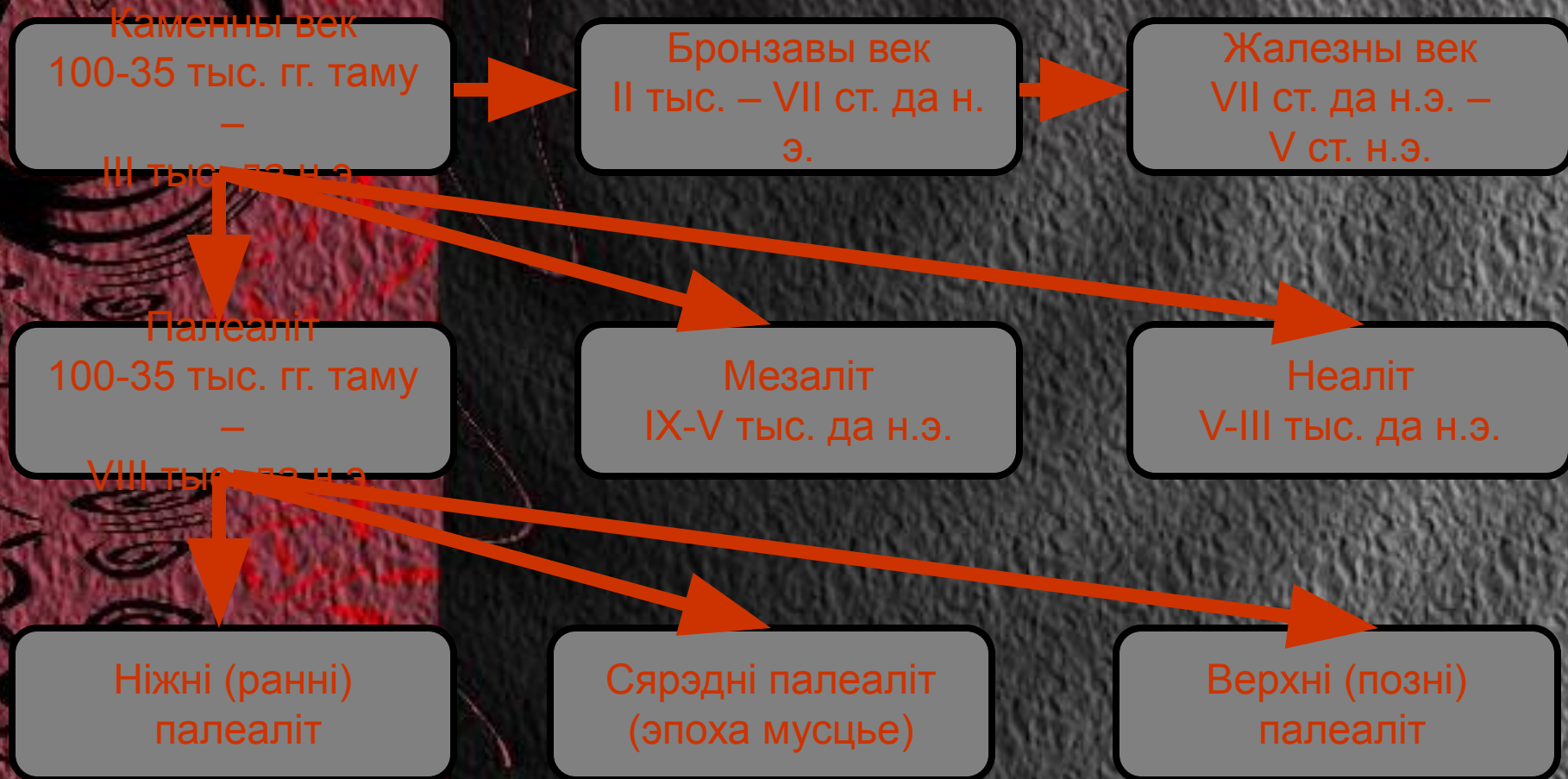
Урок №1

Ліцэй г. Івацэвічы
Сітнік П.В.

План работы:

- Археалагічная перыядызацыя.
- Засяленне тэрыторыі Беларусі першабытнымі людзьмі.
- Індаеўрапейцы і іх роля ў гісторыі народаў Еўропы.
- Эвалюцыя сямейных адносін і грамадскага ладу.

Археалагічная перыядызацыя

Засяленне тэрыторыі Беларусі першабытнымі людзьмі

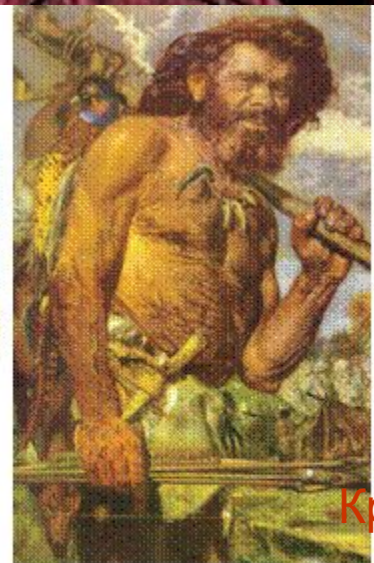
Неандэрталец

Чалавек, блізкі да сучаснага віду, на тэрыторыі Беларусі з'явіўся, як мяркуюць навукоўцы, 35 тыс. гг. таму назад, у сярэднім палеаліце (эпоха мусцье). Пра гэта сведчаць найбольш старажытныя прылады працы, якія былі знойдзены каля вв. Свяцілавічы і Падлужжа на Гомельшчыне, Абідавчы на Магілёўшчыне і якія датуюцца гэтым часам.

- Абідавчы
- Свяцілавічы
- Падлужжа

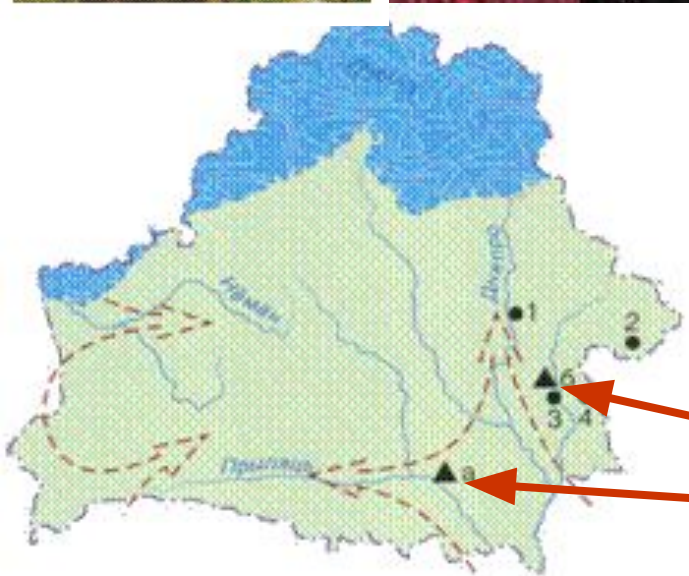
Засяленне тэрыторыі Беларусі першабытнымі людзьмі

Краманьёнец

Найбольш раннія датаваныя стаянкі людзей на тэрыторыі Беларусі былі знойдзены археолагамі каля в. Юравічы Калінкавіцкага р-на (21 тыс. гг. да н.э.) і в. Бердыж Чачэрскага р-на (24 тыс. гг. да н.э.).

На змену неандэртальцу ў гэты час ужо прыйшоў чалавек сучаснага тыпу – краманьёнец.

Бердыж

Юравічы

Засяленне тэрыторыі Беларусі першабытнымі людзьмі

У часы позняга палеаліту насельніцтва Беларусі было нешматлікім. Як лічыць беларускі гісторык Э.М. Загарульскі, колькасць насельніцтва не перавышала 100 чалавек.

Чалавек навучыўся здабываць агонь, будаваць прымітыўнае жыллё, валодаць спосабамі палявання на буйных жывёл. Сярод прылад працы былі распаўсюджаны крэмянёвыя рубіла, востраканечнікі, нажы, скрабкі, касцяныя іглы, гарпуны.

Святло

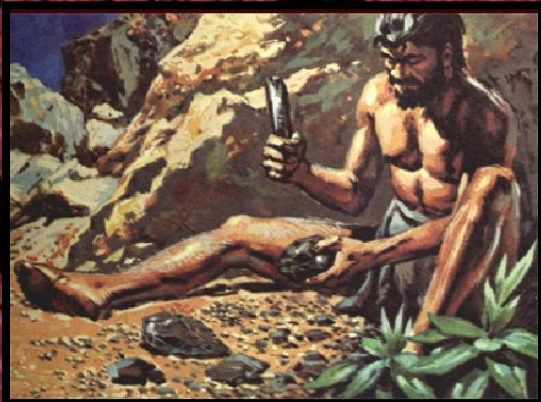
Цяпло

Прыгатаванне ежы

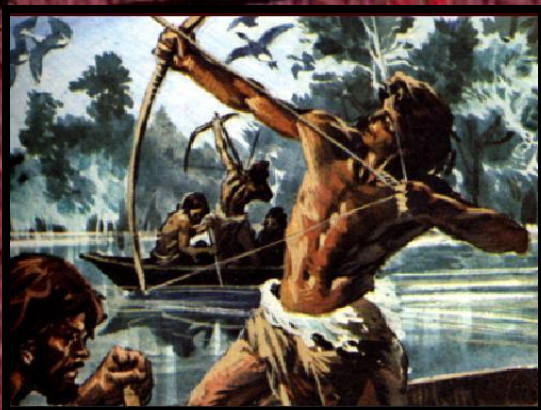
Абарона ад драпежнікаў

Засяленне тэрыторыі Беларусі першабытнымі людзьмі

Выраб прылад працы з кременю

Лук і стрэлы

У эпоху мезаліту закончылася ледавіковая эпоха. Гэта прывяло да змен у клімаце: адбылося пацяпленне. Замест ледавіка і стэпаў з'явіліся дрымучыя лясы, зялёныя лугі, вялікая колькасць рэк і азёр. На Беларусі распаўсюдзілася шмат зуброў, тураў, дзікіх коней.

Прыкладна 7-8 тыс. гг. таму назад на тэрыторыі Беларусі ўтварылася першае сталае (аўтахтоннае) насельніцтва. Агульная колькасць яго складала прыкладна 4-6 тыс. чалавек. Працягваў існаваць прысвойваючы тып гаспадаркі. Асноўнымі заняткамі былі паляванне, рыбалоўства, збіральніцтва.

У плямён паўсюдна распаўсюдзіліся лук і стрэлы з крэмянёвымі наканечнікамі. Памочнікам чалавека стаў сабака – першая прыручаная жывёла.

Засяленне тэрыторыі Беларусі першабытнымі людзьмі

Яшчэ большае пацяпленне адбылося ў эпоху неаліту. Адбыўся значны рост ліставых лясоў. Адбывалася станаўленне сучаснага жывёльнага свету.

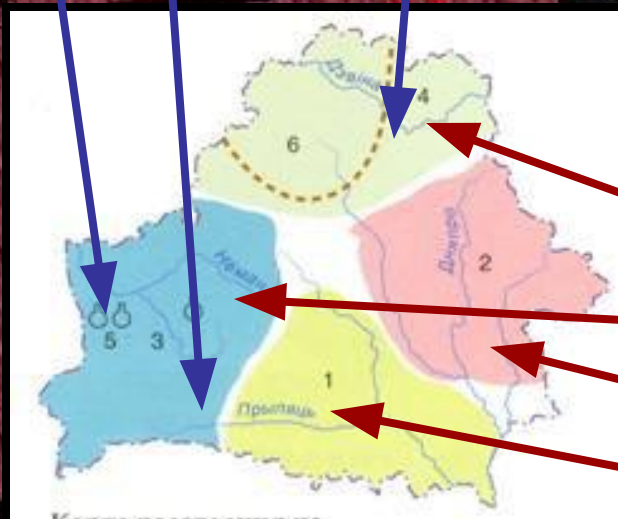
Агульная колькасць насельніцтва склала прыкладна 27-36 тыс. чалавек. Неаліт – гэта час пачатку ўтварэння значных этнічных супольнасцей. Этнічную і культурную супольнасць склалі плямёны чатырох культур: нёманскай, днепра-данецкай, верхнедняпроўская і нарвенскай.

Вядома каля 600 стаянак гэтага часу. Найбольш даследаваныя: в. Камень (Пінскі р-н), в. Асавец (Бешанковіцкі р-н), п. Краснасельскі (Ваўкавыскі р-н).

Краснасельскі

Камень

Асавец

Нарвенская група плямён

Нёманская група плямён

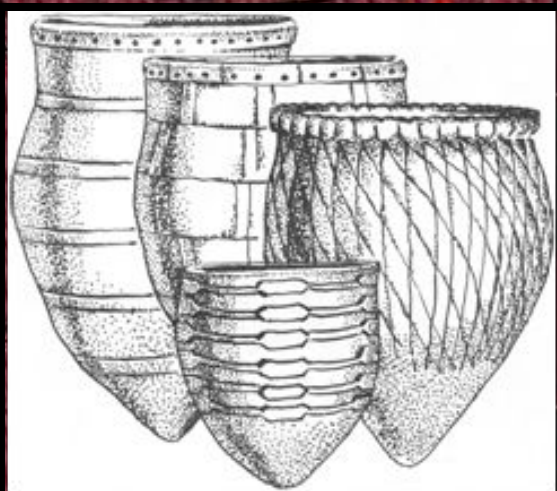
Верхнедняпроўская група плямён

Днепра-данецкая група плямён

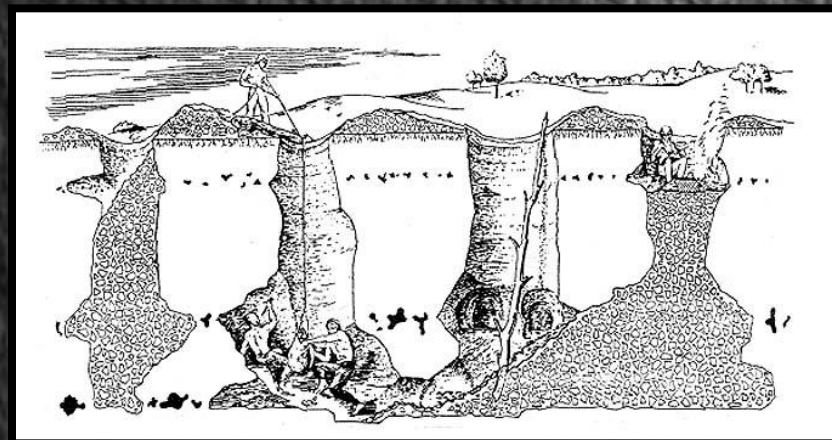
Засяленне тэрыторыі Беларусі першабытнымі людзьмі

У эпоху неаліту ўзрастае значэнне рыбалоўства. Шырокае распаўсюджанне атрымліваюць рыбалоўныя кручкі з косці, рыбалоўныя сеткі. У гэты час зараджаюцца ткацтва і ганчарства.

Дарэчы гліняны (конусападобны) посуд ляпілі ўручную і абпальвалі на вогнішчы. Посуд упрыгожваўся арнаентам. Удасканальваліся і спосабы апрацоўкі каменя. Людзі навучыліся шліфаваць, пілаваць, свідраваць камяні. Крэмень здабывалі шахтным спосабам (п. Краснасельскі Ваўкавыскага р-на).

Кераміка нёманскай групы плямёнаў

Здабыча крэменю

Засяленне тэрыторыі Беларусі першабытнымі людзьмі

У неаліце на змену прысвойваючай (спажывецкай) гаспадарцы прыйшла вытворчая, калі жывёлагадоўля і земляробства забяспечвалі людзей прадуктамі харчавання. Гэта была найвялікшая падзея ў гісторыі чалавецтва, так званая “неалітычная рэвалюцыя”.

	Спажывецкі тып гаспадаркі	Вытворчы тып гаспадаркі
Асноўныя заняткі	Збіральніцтва, паляванне	Жывёлагадоўля, земляробства
Спосабы атрымання прадуктаў харчавання	Бралі ў прыроды ў гатовым выглядзе	Вырошчвалі новыя сарты раслін, выводзілі новыя пароды жывёл
Запасы ежы	Не было	Былі
Ступень залежнасці ад прыроды	Цалкам залежылі	Меней залежылі

Засяленне тэрыторыі Беларусі першабытнымі людзьмі

Матычнае земляробства і жывёлагадоўля шырокае распаўсюджанне атрымалі ў часы бронзавага веку. У гэты перыяд разам з каменнымі прыладамі працы пачалі выкарыстоўваць медныя і бронзавыя прылады.

Асаблівасці бронзавага веку ў Беларусі

пачаўся пазней, чым у краінах, дзе былі радовішчы медзі і волава

медзь і волава траплялі да нашых продкаў з поўдня (з Прыкарпацця, Каўказа)

адсутнасць уласнай сыравіны стрымлівала шырокае распаўсюджанне бронзавых вырабаў на тэрыторыі Беларусі

Апрацоўка зялі з дапамогай матык

Індаеўрапейцы і іх роля ў гісторыі народаў Еўропы

Індаеўрапейцы – гэта жывёлаводы-качэўнікі, якія жылі ў Малой Азіі, побач з Іранам. У пачатку бронзавага веку яны пачалі рассяляцца як у Азіі, так і ў Еўропе. Карыстаючыся бронзавымі прыладамі працы, яны ўсё ж перавагу аддавалі каменным. Характэрнымі прыладамі ў іх былі каменныя свідраваныя сякеры і гліняныя гаршкі, аздобленыя адбіткам шнура. Таму археолагі ў адносінах да іх выкарыстоўваюць назвы “культура шнуравой керамікі”, ці “культура баявых сякер”. На тэрыторыю Беларусі індаеўрапейцы трапілі прыкладна 5 тыс. гг. таму назад.

Распаўсюджанне ў Еўропе плямён культуры шнуравой керамікі

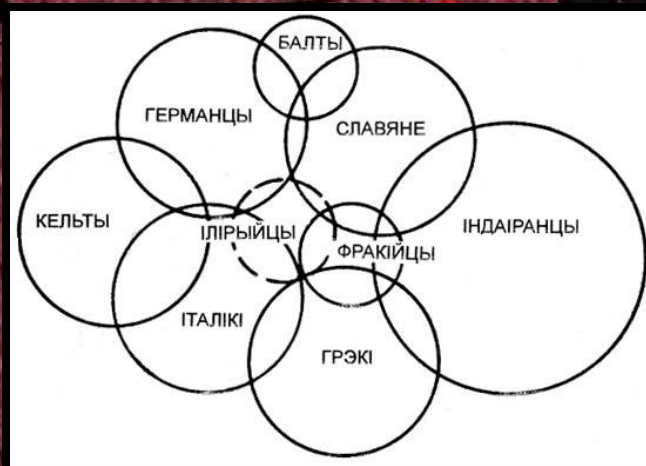
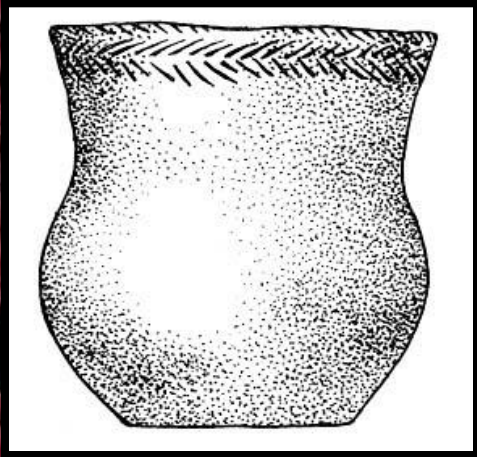
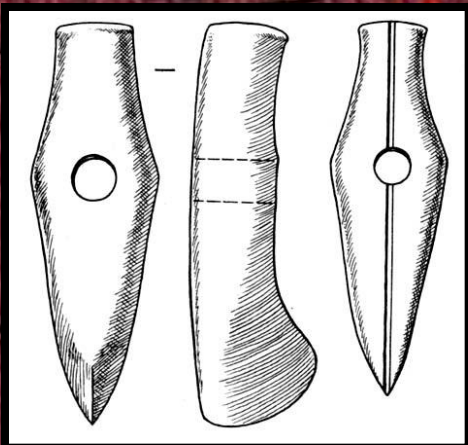

Схема размяшчэння індаеўрапейцаў

Індаеўрапейцы і іх роля ў гісторыі народаў Еўропы

Гаршочак культуры шнуравой керамікі з пахавання краснасельскага шахцёра

Баявыя сякеры з тэрыторыі Беларусі

Ва Усходняй Еўропе вылучаюць некалькі культур шнуравой керамікі. Для Беларусі найбольшую цікавасць уяўляюць плямёны сярэдняпроўскай культуры. Гэтая культура пачала фарміравацца на Кіеўшчыне, а потым распаўсюдзілася амаль на ўсё Падняпроўе.

Індаеўрапейцы мелі даволі развітую гаспадарку.

Яны займаліся жывёлагадоўляй. Пад іх уздзеяннем адбыўся пераход мясцовага насельніцтва да бронзавага веку. У гэты час мацярынскі род саступае месца бацькоўскаму, наступае патрыярхат.

Індаеўрапейцы з'явіліся старажытнымі продкамі шмат якіх еўрапейскіх народаў: славяне, балты, германцы і інш.

Эвалюцыя сямейных адносін і грамадскага ладу

Сацыяльная перыядызацыя першабытнага грамадства

Эвалюцыя сямейных адносін і грамадскага ладу

У познім палеаліце, а затым у мезаліце і неаліце існавала і развівалася ролавае грамадства. Асноўным вытворчым калектывам была ранняя родавая абшчына. Свяцтва вялося па маці. Дзеці не заўсёды ведалі свайго бацьку. Пазней зарадзілася парная сям'я. Але лічэнне роднасці працягвала вясціся па мацярынскай лініі.

У бронзавым веку ў выніку пераходу да жывёлагадоўча-земляробчай гаспадаркі праца мужчыны набыла большае значэнне. Мацярынскі род саступіў месца бацькоўскаму. Парная сям'я (не зусім устойлівая) перайшла ў манагамную (аднашлюбную) сям'ю. На змену калектыўнай уласнасці роду прыйшла прыватная ўласнасць асобных сем'яў. З'явіліся багатыя і бедныя, узнікла маёмасная і грамадская няроўнасць.

